

Διάλεξη 4: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (οι ευρωβουλευτές) εκλέγονται (δημοκρατική νομιμοποίηση) κάθε 5 χρόνια (720 μέλη στο σύνολο). Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ) έχει νομοθετική εξουσία μαζί με το Συμβούλιο. Το 1957 το ΕΚ δεν υπήρχε. Ήρθε πολλά χρόνια μετά. Το 1979, οι Ευρωπαϊκές Κοινοότητες αποφάσισαν ότι οι ευρωβουλευτές θα εκλέγονταν άμεσα. Το ΕΚ έχει εξελιχθεί επειδή σε κάθε μεταρρύθμιση των Συνθηκών, το ΕΚ αποκτούσε όλο και περισσότερες αρμοδιότητες και εξουσίες. Η Συνθήκη της Λισαβόνας του 2007 κατέστησε το ΕΚ πραγματικό συννομοθέτη με το Συμβούλιο (στο 95% των περιπτώσεων, το ΕΚ αποφασίζει επί ίσοις όροις με το Συμβούλιο).

Οι εκλογικοί νόμοι διαφέρουν πολύ από κράτος σε κράτος. Δεν υπάρχουν παρά ελάχιστες κοινές απαιτήσεις για όλα τα εκλογικά συστήματα. Έτσι, κάθε κράτος είναι ελεύθερο να αλλάξει την εκλογική του διαδικασία για την εκλογή των ευρωβουλευτών του (π.χ. καθιέρωση σταυρού προτίμησης). Καθώς κάθε πολίτης ψηφίζει εθνικούς υποψηφίους και σύμφωνα με ένα εθνικό εκλογικό σύστημα, δεν έχει συνείδηση ότι ψηφίζει Ευρωπαϊκά. Οι λίστες των κομμάτων είναι εθνικές (λίστες με τους τίτλους των εθνικών τους πολιτικών κομμάτων). Οι Ευρωπαίοι πολίτες δεν έχουν την προνομιακή επιλογή να επιλέξουν ορισμένους βουλευτές από μια διεθνή λίστα υποψηφίων. Η συμμετοχή είναι μάλλον ανάλογη με τις δημογραφικές τάσεις της ΕΕ. Η Γερμανία έχει 99 ευρωβουλευτές, η Ελλάδα 22, η Μάλτα 5 (όχι απόλυτα αναλογικό – η Μάλτα έχει το ελάχιστο που, σύμφωνα με τη Συνθήκη, είναι 5 ευρωβουλευτές).

Αφού εκλεγούν, οι ευρωβουλευτές πηγαίνουν στο Στρασβούργο και δηλώνουν με ποια Ευρωπαϊκή πολιτική ομάδα επιθυμούν να συνδεθούν. Ωστόσο, αυτό δεν λειτουργεί μονομερώς. Η πολιτική ομάδα πρέπει να αποδεχθεί τον υποψήφιο. Οι ευρωβουλευτές κάνουν επίσης τη δήλωση των οικονομικών συμφερόντων τους (τα περιουσιακά αγαθά που κατέχουν). Την ίδια δήλωση συντάσσουν μετά από 5 χρόνια, για σύγκριση.

Οι πολιτικές ομάδες αντιστοιχούν στα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα. Τα μέλη τους κατανέμονται σύμφωνα με την πολιτική τους ιδεολογία και όχι την εθνικότητα. Υπάρχουν κάποιες πολιτικές ομάδες που υπάρχουν πάντα και έχουν μια σημαντική δύναμη, και υπάρχουν άλλες που δεν υπάρχουν πάντα. Διαλύονται και επανεμφανίζονται με διαφορετικές μορφές και έχουν λιγότερα μέλη. Η πρώτη κατηγορία αφορά τα κόμματα που ανήκουν στο κέντρο. Το πρώτο κόμμα ως προς την εκπροσώπηση είναι το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα (ΕΛΚ) (δεξιά και κεντροδεξιά πτέρυγα του πολιτικού φάσματος) από το 1999. Το δεύτερο είναι οι Σοσιαλιστές και οι Δημοκράτες (κεντροαριστερά). Το τρίτο είναι οι Φιλελεύθεροι Δημοκράτες. Το τέταρτο είναι οι Πράσινοι. Το πέμπτο είναι η Ενωμένη Ευρωπαϊκή Αριστερά, και ούτω καθεξής. Αυτές οι ομάδες είναι σταθερές. Και υπάρχει ένας αστερισμός άλλων ομάδων που είναι περιφερειακές (όχι κεντρικές). Σήμερα, υπάρχουν 3 κόμματα που είναι ακροδεξιά (εθνικιστικά). Και υπάρχουν ορισμένοι ευρωβουλευτές που δεν ανήκουν σε καμία ομάδα, είτε γιατί καμία ομάδα δεν τους δέχεται (πολύ ακροδεξιό, π.χ. Κόμμα της Χρυσής Αυγής), είτε γιατί δεν το επιθυμούν οι ίδιοι. Κάθε κόμμα έχει ένα καταστατικό και οι ευρωβουλευτές υποτίθεται ότι το τηρούν. Υπάρχουν κάποια κομματικά πειθαρχικά όργανα που θα αποφανθούν εάν ένα εθνικό κόμμα και ένας ευρωβουλευτής μπορεί να θεωρηθεί ότι συμμορφώνονται με το καταστατικό αυτού

του κόμματος. Τα Ευρωπαϊκά Πολιτικά Κόμματα ελέγχουν το εθνικό καταστατικό και τις εθνικές δραστηριότητες κάθε εθνικού κόμματος.

Εάν ένας ευρωβουλευτής δεν ανήκει σε μια Ευρωπαϊκή πολιτική ομάδα, δεν λαμβάνει κονδύλια για επιστημονική υποστήριξη, γραμματειακή υποστήριξη, αποστολές κλπ., και δεν μπορεί ποτέ να ετοιμάσει νομοθετικές εκθέσεις (να γίνει εισηγητής). Επίσης, οι ευρωβουλευτές που δεν είναι εγγεγραμμένοι σε ένα Ευρωπαϊκό πολιτικό κόμμα δεν διαθέτουν τόσο χρόνο ομιλίας όσο οι άλλοι ευρωβουλευτές. Χρειάζονται τουλάχιστον 25 ευρωβουλευτές για να σχηματιστεί μια Ευρωπαϊκή πολιτική ομάδα, η οποία θα πρέπει να εκπροσωπεί κατ' ελάχιστον το ένα τέταρτο των κρατών μελών (7 από τα 27). Τι κάνουν οι Ευρωπαϊκές πολιτικές ομάδες στη νομοθετική διαδικασία; Μία εβδομάδα το μήνα αφιερώνεται στην Ολομέλεια, που συγκαλείται στο Στρασβούργο για να ψηφίσει την προτεινόμενη νομοθεσία. Η προηγούμενη εβδομάδα ονομάζεται «Μπλε Εβδομάδα» (στις Βρυξέλλες) και είναι αφιερωμένη στις εργασίες των Ευρωπαϊκών πολιτικών ομάδων. Τι κάνουν οι ομάδες εκείνη την εβδομάδα; Τότε είναι που χαράσσονται οι κομματικές γραμμές. Οι πολιτικές ομάδες γνωρίζουν την ημερήσια διάταξη (τις νομοθετικές προτάσεις που θα ψηφιστούν την επόμενη εβδομάδα) και συγκεντρώνονται για να αποφασίσουν τι θα ψηφίσουν: υπέρ ή κατά (δηλαδή να καθορίσουν τη γραμμή του κόμματος ή την κομματική πειθαρχία: ένα φύλλο χαρτί με (+) , (-), (A= αποχή)). Σε ορισμένες περιπτώσεις – λόγω εθνικών ευαισθησιών – οι ευρωβουλευτές δεν θέλουν να τηρήσουν την κομματική γραμμή, π.χ. στο θέμα της λεγόμενης «Μακεδονίας». Θα πρέπει να διακυβευονται ζωτικά εθνικά συμφέροντα για να επιτραπεί στους ευρωβουλευτές να μην ακολουθήσουν τη γραμμή της πλειοψηφίας της ομάδας. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η άγραφη συναίνεση κατά της πυρηνικής ενέργειας (όλοι οι Έλληνες όλων των κομμάτων καταψηφίζουν). Κάθε πολιτική ομάδα έχει έναν Πρόεδρο που θα επιβάλει την κομματική πειθαρχία, θα πάρει τον λόγο στην Ολομέλεια και θα είναι το πρόσωπο και η φωνή της ομάδας.

Το τρίτο πράγμα που πρέπει να κάνει ένας ευρωβουλευτής όταν πηγαίνει στο Στρασβούργο είναι να επιλέξει σε ποιες Κοινοβουλευτικές Επιτροπές (ΚΕ) θα συμμετάσχει. Οι ΚΕ διαιρούνται ανάλογα με τις νομοθετικές αρμοδιότητες που έχουν. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διαιρείται σε ΚΕ ανάλογα με τα χαρτοφυλάκια (αρμοδιότητες) που αυτές έχουν, π.χ. Βιομηχανία, Έρευνα, Ενέργεια (Κοινοβουλευτική Επιτροπή ΙΤΡΕ) κ.λπ. Η τοποθέτηση και η κατανομή των βουλευτών σε ΚΕ καθοδηγείται από τα εθνικά κόμματα. Ένας ευρωβουλευτής μπορεί να εγγραφεί σε δύο ή περισσότερες ΚΕ ανάλογα με τον φόρτο εργασίας κάθε Επιτροπής. Ένας ευρωβουλευτής εγγράφεται σε τουλάχιστον μία ΚΕ ως μόνιμο μέλος και σε μια δεύτερη ως αναπληρωματικό μέλος. Αυτές οι ΚΕ ποικίλλουν ως προς τα μέλη που έχουν (μικρή ΚΕ=25 ευρωβουλευτές περίπου, μεγάλη ΚΕ=75 ευρωβουλευτές περίπου). Στην πρώτη συνεδρίαση εκλέγουν τον Πρόεδρο αλλά και τους Αντιπροέδρους της ΚΕ (οι θέσεις κατανέμονται αναλογικά ανάλογα με τον αριθμό των μελών μιας Ευρωπαϊκής πολιτικής ομάδας σε αυτήν). Τα πιο σημαντικά πρόσωπα σε μια ΚΕ είναι οι συντονιστές: ορίζονται από κάθε πολιτική ομάδα στο ΕΚ για μια συγκεκριμένη ΚΕ. Αυτοί θα αποφασίσουν για την κατανομή των εκθέσεων (ποια θα είναι τα μέλη που θα γίνουν εισηγητές).

Κατανομή των νομοθετικών εκθέσεων: Οι νομοθετικές προτάσεις φτάνουν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην Προεδρία του ΕΚ. Εκεί θα γίνει η επιλογή ως προς την πρώτη κατανομή αυτών των εκθέσεων. Η πρώτη κατανομή αφορά την επιλογή της

Ευρωπαϊκής πολιτικής ομάδας στην οποία θα ανατεθεί η συγκεκριμένη έκθεση. Υπάρχει μεγάλος ανταγωνισμός μεταξύ των πολιτικών ομάδων για το ποια θα λάβει ποια έκθεση. Υπάρχει ένα αναλογικό σύστημα, σύμφωνα με το οποίο ανατίθενται εκθέσεις στις πολιτικές ομάδες ανάλογα με τον αριθμό των ευρωβουλευτών που διαθέτουν. Οι μεγαλύτερες ομάδες λαμβάνουν περισσότερες εκθέσεις και αντιστρόφως. Το δεύτερο βήμα είναι η επιλογή της ΚΕ στην οποία ανήκει η κάθε έκθεση. Η Προεδρία αποστέλλει την έκθεση στην αρμόδια ΚΕ και της προτείνει να επιλέξει έναν από τους ευρωβουλευτές του συγκεκριμένου κόμματος ως εισηγητή. Κάθε πολιτικό κόμμα έχει τους δικούς του κανόνες, σύμφωνα με τους οποίους ο συντονιστής θα επιλέξει τον εισηγητή.

Αποστολή του εισηγητή: Κάθε κοινοβουλευτική έκθεση που συντάσσεται από έναν εισηγητή περιέχει μια εκτεταμένη αιτιολογική έκθεση στην αρχή, η οποία εξηγεί και υποστηρίζει την έκθεση. Για την προετοιμασία της έκθεσής του, ο εισηγητής θα ζητήσει σχόλια. Θα κινητοποιήσει επίσης τους επιστημονικούς εμπειρογνώμονες (evidence-based policymaking) ώστε να συντάξουν μια έκθεση βασισμένη σε επιστημονικά δεδομένα (evidence). Τα ενδιαφερόμενα μέρη (οργανώσεις από την κοινωνία των πολιτών – ΜΚΟ, Πανεπιστήμια, Συνδικάτα κ.λπ.) θα του παρέχουν επίσης ανατροφοδότηση. Όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, τα λόμπι κλπ. προσπαθούν να επηρεάσουν τον εισηγητή (δημόσιες διαβουλεύσεις: ανοιχτό κάλεσμα προς το κοινό και την επιστημονική κοινότητα). Αυτή η διαδικασία διαρκεί αρκετούς μήνες. Στο τέλος, ο εισηγητής θα συντάξει την έκθεση.

Τι περιέχει μια έκθεση: 1) Μια αιτιολογική έκθεση: ένα κείμενο όπου ο εισηγητής εξηγεί τις κατευθυντήριες γραμμές (βασικές γραμμές) της έκθεσής του, τα βασικά πράγματα που θέλει να κάνει. 2) Τροπολογίες: οποιαδήποτε αλλαγή σε οποιοδήποτε άρθρο της νομοθετικής πρότασης. Οι αλλαγές ποικίλλουν από μια μικρή λέξη έως τη διαγραφή ενός ολόκληρου άρθρου. Υπάρχει προθεσμία για να καταθέσει ένας εισηγητής την έκθεσή του στην ΚΕ. Στη συνέχεια, οι άλλοι ευρωβουλευτές στην ΚΕ έχουν στη διάθεσή τους δύο μήνες για να υποβάλουν περαιτέρω τροπολογίες. Κατόπιν τούτου, η έκθεση ψηφίζεται από την ΚΕ. Κανένα κόμμα δεν έχει απόλυτη πλειοψηφία στις ΚΕ. Επομένως, ο εισηγητής πρέπει να συνάψει συμμαχίες με τους άλλους έξι περίπου εισηγητές των άλλων κομμάτων («σκιώδεις εισηγητές», που παρακολουθούν το έργο του) και να συντάξει τις «συμβιβαστικές τροπολογίες» για να ενσωματώσει όσο το δυνατόν περισσότερο τις ευαισθησίες των άλλων πολιτικών ομάδων (σχέδιο συμβιβασμού). Καλός εισηγητής είναι αυτός που θα καταλήξει σε καλούς συμβιβασμούς. Όταν ένα σχέδιο έκθεσης ψηφιστεί από την πλειοψηφία της ΚΕ, γίνεται έκθεση και αποστέλλεται στην Ολομέλεια του ΕΚ. Οι ευρωβουλευτές ενημερώνονται για το περιεχόμενο της έκθεσης από τα υπόλοιπα μέλη του κόμματος που έχουν συμμετάσχει στην ΚΕ και ψηφίζουν. Και αφού υπερψηφιστεί από την Ολομέλεια του ΕΚ, η έκθεση γίνεται η επίσημη θέση του Κοινοβουλίου. Τροπολογίες στην Ολομέλεια επιτρέπονται μόνο από τις πολιτικές ομάδες στο σύνολό τους. Αυτό συμβαίνει πολύ σπάνια. Στη μεγάλη πλειοψηφία των περιπτώσεων η έκθεση που προέρχεται από την ΚΕ είναι και αυτή που ψηφίζεται. Ο εισηγητής προσπαθεί επίσης να επιτύχει διοργανικούς συμβιβασμούς, δηλαδή να συμβιβαστεί με το Συμβούλιο προκειμένου να ψηφιστεί η νομοθεσία.

Άλλα καθήκοντα των ευρωβουλευτών:

- Συντάσσουν κοινοβουλευτικές ερωτήσεις προς την Επιτροπή και το Συμβούλιο
- Δίνουν τη συγκατάθεσή τους σε διεθνείς συνθήκες.

Κοινοβουλευτικές ερωτήσεις: Εκτός από τις νομοθετικές του λειτουργίες, το ΕΚ έχει επίσης μια εξίσου σημαντική λειτουργία ελέγχου της εκτελεστικής εξουσίας μέσω ερωτήσεων που αναζητούν πληροφορίες που δεν έχουν κοινοποιηθεί. Εκτός από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και το Συμβούλιο θεωρείται «εκτελεστική εξουσία» της ΕΕ επειδή εκπροσωπείται από υπουργούς, που είναι στελέχη της εκτελεστικής εξουσίας στις χώρες τους. Έτσι, το ΕΚ μπορεί να απευθύνει ερωτήσεις και στα δύο θεσμικά όργανα. Καθώς το Συμβούλιο είναι επίσης συννομοθετικό όργανο, μαζί με το ΕΚ, θέτοντας ερωτήσεις, οι ευρωβουλευτές μπορούν να αποσπάσουν θέσεις της Προεδρίας του Συμβουλίου, οι οποίες θα μπορούσαν να είναι χρήσιμες για τη νομοθετική λειτουργία προκειμένου αυτή να διαπραγματευτεί με το Συμβούλιο επί προτάσεων νομοθεσίας.

Ο βασικός κανόνας είναι ότι όλες οι ερωτήσεις πρέπει να απαντηθούν (αυτό είναι υποχρεωτικό). Υπάρχουν δύο είδη ερωτήσεων: οι γραπτές και οι προφορικές ερωτήσεις, με δύο υποκατηγορίες: 1) προφορικές ερωτήσεις ακολουθούμενες από συζήτηση στην Ολομέλεια του ΕΚ και 2) προφορικές ερωτήσεις χωρίς συζήτηση.

Γραπτές Ερωτήσεις (οι πιο σοβαρές ερωτήσεις): Οι απαντήσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι πολύ σημαντικά κείμενα διότι η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να δώσει στον ερωτώντα ευρωβουλευτή όλα τα στοιχεία που διαθέτει, αλλά και τη θέση της για το θέμα (κείμενα με αυθεντία). Οι ευρωβουλευτές χρησιμοποιούν τις απαντήσεις στην εργασία τους ως εισηγητές. Οι γραπτές απαντήσεις του Συμβουλίου είναι συνήθως σύντομες.

Προφορικές ερωτήσεις: Οι ευρωβουλευτές θέτουν προφορικές ερωτήσεις επειδή θέλουν να συζητηθούν (για δημοσιότητα). Οι Επίτροποι απαντούν μόνο εάν πιστεύουν ότι η ερώτηση είναι πολύ σημαντική. Σε ό,τι αφορά το Συμβούλιο, το ερώτημα απαντάται είτε από τον υπουργό της χώρας που ασκεί την εξάμηνη Προεδρία είτε από άλλο υψηλόβαθμο στέλεχος του Υπουργείου. Προτεραιότητα στη συζήτηση δίνεται συνήθως σε σημαντικά πρόσωπα (Πρόεδροι των ΚΕ, Πρόεδροι Ευρωπαϊκών Πολιτικών Κομμάτων κ.λπ.). Οι προφορικές ερωτήσεις χωρίς συζήτηση είναι μόνο για ανακοίνωση. Είναι χρήσιμες στο βαθμό που ακούγεται μια πολιτική θέση.